

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра новітньої історії України

З А Т В Е Р Д Ж У Ю

Заступник декана з науково-педагогічної та навчальної роботи

2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО:
ІДЕНТИЧНОСТІ, МЕНТАЛЬНОСТІ, ЦІННОСТІ
для здобувачів вищої освіти**

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 032 Історія та археологія
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма Історія України та культурна антропологія (з поглибленим вивченням іноземних мов)
вибірковий блок Історія України в новітню добу: людина, суспільство, держава
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	восьмий
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі:

Черевичний Геннадій Семенович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри новітньої історії України

Пролонговано:

на 2021/2022 н.р. «08» 08 2021 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ («__») «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник:

Черевичний Геннадій Семенович, кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри новітньої історії України

(підпис)

(Андрій ПИЖИК)

(ім'я та прізвище)

Протокол № 11 від « 29 » серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від « 26 » серпня 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія ТЕРЕС)

(ім'я та прізвище)

1. Мета дисципліни – сформувати у здобувачів освіти сучасне розуміння основних тенденцій розвитку українського суспільства, уяву про такі поняття, як: ідентичність, ментальність, суспільні цінності; ознайомити здобувачів освіти з генезою їх розвитку у сучасному українському суспільстві.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні чинники, які впливають на формування та визначають парадигму розвитку вітчизняного соціуму.

2. *Вміти* визначати взаємозалежності модернізаційних, глобалізаційних, постколоніальних та етноренесансних відносин.

3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, структурно-функціонального та системного аналізу; виявлення тенденцій та закономірностей розвитку суспільства.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Наукова візія сучасної історіографії та наукових результатів досліджень формування ідентичності, ментального виміру та суспільних цінностей та їх еволюція. Розкриття мовного, культурного, релігійного, історичного коріння ідентичності українців. З'ясування його етимології та фенології. Аналіз ментального виміру у взаємозв'язку із зовнішньополітичними орієнтирами держави. Висвітлення значення світоглядних та ідеологічних засад західної цивілізації на формування суспільних цінностей. Розкриття особливостей постколоніального синдрому в глобальну епоху.

4. Завдання (навчальні цілі): формування навичок системного аналізу процесу творення ідентичності в Україні, компаративного бачення його у контексті світового досвіду; вивчення теоретичних основ досліджень про ідентичність, ментальність, громадянське суспільство; вироблення навичок роботи з відповідною науковою літературою і комплексом джерел.

Дисципліна «Сучасне українське суспільство: ідентичності, ментальності, цінності» має значний світоглядний аспект, що передбачає вироблення в професійних істориків навичок самостійних оцінок і власних суджень щодо історико-політологічних, етнополітичних, ідеологічних проблем.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> термінологічно-понятійний апарат з дисципліни, що вивчається	<i>Лекція, модульний контроль</i>	<i>Модульний контроль, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	10%
1.2	<i>Знати</i> основні етапи становлення менталітету українців	<i>Лекція, модульний контроль</i>	<i>Модульний контроль, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	10%
2.1	<i>Вміти</i> характеризувати вплив модернізації на еволюцію вітчизняної ментальності	<i>Лекція; семінарське заняття; самостійна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському</i>	15%

			занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів	
2.2.	<i>Вміти</i> оцінювати глобалізацію та мультикультуралізм у контексті компаративістики ментальності	<i>Лекція; семінарське заняття; самостійна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	20%
2.3	<i>Вміти</i> визначати вплив цивілізаційного вибору на формування європейських цінностей українців	<i>Лекція; семінарське заняття; самостійна робота</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	20%
2.4	<i>Вміти</i> визначати вплив травм геноциду на ментальність українців	<i>Семінарське заняття; самостійна роботи</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті; Есе, набрання не менше 60 % балів; Іспит, набрання не менше 60 % балів</i>	15%
2.5	<i>Вміти</i> систематизувати історичний матеріал з історії сучасного українського суспільства	<i>Семінарське заняття</i>	<i>Робота на семінарському занятті, набрання балів на кожному семінарському занятті</i>	10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (ВК 9) / Програмні результати навчання	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3.	2.4.	2.5.
1. <i>Знати</i> найважливіші факти історичного минулого українського народу і історію людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему	+	+		+	+	+	
19.1. <i>Знати</i> особливості суспільно-політичних та національно-культурних процесів в радянській Україні за доби тоталітаризму			+	+	+	+	+
19.2. <i>Знати</i> найважливіші події та аналізувати процеси державотворення в сучасній Україні					+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1.Форми оцінювання здобувачів освіти:

Семестрове оцінювання:

1. *Робота на семінарських заняттях:* РН2.1, РН2.2, РН 2.3, РН2.4, РН2.5 – 30 балів/18 балів*.

2. *Самостійна робота 1 та 2 (есе):* РН2.1, РН2.2, РН2.3, РН2.4 – 20 балів/12 балів*.

3. *Модульний контроль 1 та 2:* РН1.1, РН1.2 – 10 балів/6 балів*.

*максимальний бал/пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

Підсумкове оцінювання:

– *форма оцінювання – іспит;*

– *максимальна кількість балів, які може отримати здобувач вищої освіти – 40 балів;*

– *оцінюються такі результати навчання здобувача вищої освіти:* знання основних етапів становлення менталітету українців; вміння характеризувати вплив модернізації, глобалізації та мультикультуралізму на еволюцію вітчизняної ментальності; вміння визначати вплив цивілізаційного вибору на формування європейських цінностей українців та вплив травм геноциду на ментальність українців.

– *форма проведення іспиту – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;*

– *мінімальний пороговий рівень залікової оцінки, за якої іспит вважається складеним – 24 бали.*

Необхідна умова допуску до іспиту: здобувач вищої освіти не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до іспиту 36 балів.**

7.2.Організація оцінювання:

Контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів здобувача вищої освіти формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання самостійної роботи ЗМ1 та ЗМ2 (есе); бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань або загальних теоретичних питань за вибором викладача), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (іспиту).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу здобувачів вищої освіти, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять вступ і теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-8.

Оцінка успішності знань здобувачів вищої освіти здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, тестові завдання) і підсумкове оцінювання (іспит).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів).

<i>Змістовий модуль 1</i> Ідентичності українського суспільства			<i>Змістовий модуль 2</i> Ментальний вимір та цінності українців			Іспит
30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			30 залікових балів (максимум) 18 балів (мінімум)			40 балів (максимум)
Самостійна робота	Семінарські заняття	Модульний контроль (теоретичні питання)	Самостійна робота	Семінарські заняття	Модульний контроль (теоретичні питання)	
10 (максимум)	15 (максимум)	5 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	5 (максимум)	
6 (мінімум)	9 (мінімум)	3 (мінімум)	6 (мінімум)	9 (мінімум)	3 (мінімум)	24 бали (мінімум)

ПЕРЕЛІК ВИДІВ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ ТА ЇХ ОЦІНКА

На семінарських заняттях оцінювання здійснюється за **12-ти бальною**, яка в подальшому переводиться в залікові бали.

<i>Види роботи на семінарському занятті</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
Доповідь на семінарському занятті	5
Доповнення на семінарському занятті	3
Участь у дискусії на семінарському занятті	3
Узагальнення, підведення підсумку семінарського заняття	2
Підготовка і захист презентації	5
Експрес-контроль на семінарському занятті	1

Таблиця переведення балів за роботу на семінарських заняттях у залікові бали

Залікові бали	Набрана кількість балів з <u>одного змістового блоку</u> (2 заняття)
15	23-24
14	21-22
13	19-20
12	18
11	17
10	16
9	14-15
8 балів та менше не зараховуються оскільки становлять менше 60%	

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи здобувачів вищої освіти є опрацювання як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі тестування.

Самостійна робота виконується здобувачем вищої освіти упродовж змістового модуля після проходження певної теми у вигляді поглибленого опрацювання матеріалу теми і оцінюється у вигляді написання есе, кожне з яких оцінюється до 10 балів для одного ЗМ.

Критерії оцінювання самостійної роботи: (від 0 до 10 балів)

Індивідуальне творче завдання. Підготовка есе з обраної теми – до 10% балів.

Вимоги до есе:

- обсяг не більше 4 сторінок (без додатків);
- самостійність у викладі матеріалу;
- здавати у роздрукованому вигляді з підписом і в електронному форматі на адресу: gscherevichnyj@knu.ua

Структура есе:	Бали (максимум):
Актуальність теми	1 бал
Мета есе	1 бал
Виклад основного матеріалу	до 2 балів
Узагальнення	до 2 балів
Власне бачення проблеми	до 3 балів
Використання джерел та літератури	1 бал

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, Контрольна робота ЗМ1 і Контрольна робота ЗМ2.

Участь здобувачів вищої освіти в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій формі у вигляді відповіді на теоретичні питання.

Два теоретичні питання мають містити розгорнуту відповідь на поставлене завдання. Кожне з них оцінюється максимум у 2,5 бали.

Критерії оцінювання модульного контролю у вигляді відповідей на теоретичні питання:

- а) глибоке розкриття теоретичного питання 2,5 балів;
- б) повна коротка відповідь 2 бали;
- в) неповна відповідь 1-1,5 бали;
- г) незадовільна відповідь чи повністю відсутня 0-0,5 балів.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати за МК – 5 балів. Здобувач вищої освіти, який не виконав вимоги самостійної роботи, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

У випадку відсутності здобувача вищої освіти з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються відповідно до чинних нормативних документів університету.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль знань студентів у формі письмового іспиту.

Екзаменаційний білет з дисципліни містить два запитання, відповідь на кожне з яких оцінюється у діапазоні від 0 до 20 балів.

Критерії оцінювання екзаменаційних завдань:

Бали	Критерії оцінювання
20–18	Відповідь повна, наявні власне бачення проблеми, використання джерел та історіографічної інформації, зроблені ґрунтовні висновки
17–15	Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу
14–12	Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання
11–9	Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки
8–6	Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми
5–3	Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу
0–2	Відповідь має значні помилки, або відсутня

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3. Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90–100
Добре / Good	75–89
Задовільно / Satisfactory	60–74
Незадовільно / Fail	0–59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	С/Р
Змістовий модуль 1. Ідентичності українського суспільства				
1.	Тема 1. Вступ до дисципліни. Історіографія проблеми. Поняття ідентичності.	2		4
2.	Тема 2. Національні меншини як чинник формування модерної та постмодерної спільноти.	2	2	8
3.	Тема 3. Культурний імперіалізм: сутність, світовий досвід, вітчизняна екстраполяція та законодавча база захисту від нього.	3		4
4.	Тема 4. Асиміляція: сутність, види, прояви. Мовний простір України: виклики та перспективи.	1	2	8
	Індивідуальне творче завдання (есе)			8
	Контрольна робота 1	1		
Змістовий модуль 2. Ментальний вимір та цінності українців				
5.	Тема 5. Менталітет: сутність, формування та різновиди.	2		4
6.	Тема 6. Ментальна травма геноциду: шляхи подолання.	2	2	8
7.	Тема 7. Впливи модернізації та цивілізаційного вибору на еволюцію вітчизняної ментальності. Формування європейських цінностей.	3		4
8.	Тема 8. Глобалізація та мультикультуралізм у контексті компаравістики ментальностей народів сучасного світу: досвід для українського суспільства.	1	2	8
	Індивідуальне творче завдання 2 (есе)			8
	Контрольна робота 2	1		
	ВСЬОГО:	18	8	64

Загальний обсяг 90 год.,

в тому числі: Лекцій – 18 год. Семінари – 8 год. Самостійна робота – 64 год.

9. Рекомендовані література та джерела:

Основна

1. *Бистрицький Є., Пролесєв С., Білий О., Лозниця С., Зимовець Р., Кобець Р.* Національна ідентичність і громадянське суспільство. – Київ : Дух і літера. – 2015. – 452.
2. *Випробовуючи* долю, гартуючи волю. Україна й українці в ХХ – на початку ХХІ ст. У 3-х кн. – Кн. 3: Тридцять років незалежності: виклики, випробування, відповіді / Авт. кол.: В. Головка, Л. Якубова. НАН України. Інститут історії України. – Київ : ТОВ «Вид-во «Кліо»», 2021. – 712 с.
3. *Калакура Я. С.* Ментальний вимір української цивілізації / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – Київ: Генеза, 2017. – 560 с.
4. *Кравченко Б.* Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / Пер. з англ. – Київ : Основи, 1997. – 423 с.
5. *Кресіна І. О.* Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (етнополітологічний аналіз): монографія. – Київ : Вища школа, 1998. – 392 с.
6. *Рябчук М.* Постколоніальний синдром. Спостереження. – Київ : «К. І. С.», 2011. – 240 с.
7. *Розумний О. М.* Національна доктрина. – К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2021. – 264 с.
8. *Романцов В. О.* Населення України і його рідна мова за часів радянської влади та незалежності (ХХ - початок ХХІ століття). - К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2008.-184 с.
9. *Черевичний Г. С.* та ін. Історія України: Новітня доба: навч. посіб. / В. М. Литвин, В. Ф. Колесник, А. Г. Слюсаренко, Г. С. Черевичний та ін.; за ред. В. М. Литвина. – Київ : Академвидав, 2012. – 480 с.

Додаткова

1. *Бондаренко О. В.* Сутність, історія та сучасність української та західноєвропейської економічної ментальності. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2005. – 254 с.
2. *Горбулін В.* Як перемогти Росію у війні майбутнього. – Київ : Брайт Букс, 2021. – 243 с.
3. *Двуреченська О., Гусениця А.* Процес трансформації української ідентичності в контексті євроінтеграційних процесів. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія, 3(54), 2022. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265742>.
4. *Закон України* «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». 2015. – URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/317-19>.
5. *Стражний О. С.* Український менталітет. Ілюзії. Міфи. Реальність. – Київ : Книга, 2008. – 368 с.
6. *Сайд Е.* Культура й імперіалізм. – Київ : Критика, 2007. – 608 с.
7. *Спільна ідентичність громадян України: особливості і проблеми становлення.* Аналітична доповідь Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2006. – № 7. – С. 3-38.
8. *Томпсон Е. М.* Трубадури імперії: Російська література і колоніалізм / Пер. з англ. М. Корчинської. – Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. – 368 с.
9. *Українська мова як державна: освіта, політика: Монографія* / С. В. Савойська, В. Ф. Панібудьласка, А. М. Тугай / за ред. С. В. Савойської. - К.: Вища школа, 2009. -319 с.
10. *Українська ментальність: діалог світів: У 2 ч.* – Одеса: ОНУ ім. І. Мечникова, 2003.– Ч. 1. – 491 с.; 4.2. – 296 с.
11. *Чорномаз Б.* Український національний менталітет – остання бари-када. – Київ-Умань : Талком, 2014. – 636 с.
12. *Кулик В.* Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. – Київ : Критика, 2010. - 655 с.
13. *Рябчук М. Ю.* Дві України: реальні межі, віртуальні війни. – Київ : Критика, 2003. – 336 с.
14. *Рябчук М.* Аксіологічний аспект національної ідентичності // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2012. – Вип. 4. –

С. 168-181.

15. *Гриневич В. А.* Пам'ять другої світової війни в контексті суспільних цінностей в Україні і Європі //Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / Ав. кол.: М. І. Михальченко (керівник) та ін. – Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. – С. 292-332.

16. *Розумний М.* Виклики національного самовизначення: монографія. – Київ : НІСД, 2016. – 196 с.

17. *Нагорна Л. П.* Регіональна ідентичність: український контекст. – Київ : ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.

18. *Петасюк О. І., А. М. Пижик, Г. С. Черевичний.* Україна за доби незалежності: матеріали й методичні рекомендації до вивчення змістового модуля з навчальної дисципліни «Новітня історія України». – Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2010. – 148 с.

19. *Якубова Л.* «Русский мир» в Україні: на краю прірви. – Київ : ТОВ «Вид-во “КЛІО”», 2018. – 384 с.

20. *Якубова Л.* Євразійський розлад. Україна в добу гібридних викликів. – Київ : ТОВ «Вид-во “КЛІО”», 2020. – 392 с.

10. Додаткові ресурси:

<http://www.rada.gov.ua> – Верховна Рада України

<http://www.president.gov.ua> – Президент України

<http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України

<http://novitukr.history.knu.ua/> – кафедра новітньої історії України

<http://history.org.ua/> – Інститут історії України НАН України

<http://ipiend.org.ua> – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені

І. Ф. Кураса НАН України

<http://uinp.gov.ua> – Український інститут національної пам'яті